

Ölüm oruçları ve devlet

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

C umhurbaşkanlığı açıklanmasında değinilen 'habeas corpus' kavramı etrafında düşünülürse ölüm oruçlarının bir an önce durdurulması gerekiyor. Bunu söylemekle birlikte iki noktayı ele almak istiyorum. İlki az önce değindiğim kavram, öteki durdurma meselesinin karmaşıklığı.

'Habeas corpus', bu konuda daha önce yazdığım bir yazıda da belirttiğim gibi, 'bedeni gösteri' demektir. Bunun anlamı da, gözetim ya da cezaevinde bulunan kişinin bedeninin devlete emanet edilmiş olmasıdır. Dünyada meşru şiddet kullanma hakkına sahip tek kurum olan devletin uygulayacağı şiddetin sınırlandırılması habeas corpus! Bu anlamda, öldürme, yok etme, bedene zarar verme yasal şiddetin sınırları içinde değildir. Devlet, bırakın bedenini yok olmasını, maddi ya da manevi işkence dahi yapamaz. Bedeni sonuna kadar korumakla yükümlüdür.

Habeas corpus, cezaevi kavramının dönüşmesinde de en etkili araçlardan birisi. Hapishane koşullarının iyileştirilmesi, orada bulunan insanların temel haklardan yararlanması bu anlayış doğrultusunda gelişmiştir. Tutuklu, her şeyden yoksun bırakılmış birisi değildir. Tutuklu da toplum ve devletle belli bir yasal ve meşru ilişki içindedir. Onun ötesi kamu otoritesinin mutlaklaşması, hukuk sınırlarının ötesine geçmesi ve yozlaşmasıdır.

Türkiye sorunu öncelikle bu bağlamda ele almalı. Çünkü, Türkiye'de devlet hala bireyin önüne geçebiliyor. Devletin bekası her şeyin üstünde tutulabiliyor. Bu, onun kültürüyle ilgili bir husus. Çünkü, Türkiye büyük ölçüde 'hikmeti hükümet' (buna bazı uzmanlar artık 'devlet aklı' diyor; kavramın Batı dillerindeki karşılığı olan 'raison d'état'ın doğru çevirisi de budur) zihniyetinden güç alıyor. Bu, her türden devlet uygulamasının meşru sayılmasıdır. Bu değerlendirmeye göre esas olan devletin varlığıdır. Bu ilke her şeyin üstündedir. Onu sürdürmek için her türlü uygulama mubahtır. Oysa, 'sözleşme' ve 'hak' kavramlarından çok önce gündeme gelmiş ve uygulanmış bu olgunun modern siyasal söylemde yeri yoktur. Çünkü, modern devlet, tarafların karşılıklı haklarla birbirini denetlediği bir süreçtir. Ceza ve tutukluluk da bu bağlamda ele alınmalıdır. O nedenle, ölüm oruçlarının bitirilmesindeki görev, güçlük çok açık olsa da, öncelikle ve kesinlikle devletindir.

İkinci husus, gerçekten de bu oruçların bitirilmesindeki güçlük. Onların arkasında da modern insan bilincinin çok zor kabul edeceği bir 'inanç' dürtüsü yatıyor. Örgüt ilişkileri bir yana, uygulamaları belirleyen en önemli güdü bir tür dinsellik. (Aslında her türden örgüt ilişkisi bu yaklaşımı belli bir dozda içinde taşır.) 'Şehitlik' kavramı, bunun başa sarılan kırmızı bantlarla ve diğer simgelerle vurgulanması için bu yanını ortaya koyuyor. Bir başka nokta sürecin içerdiği şiddet. Devlete karşı mücadele içinde olmanın bizatihi kendisi bir şiddet içerir. O insan bir süre sonra, elindeki öteki araçlar alındığında doğrudan bedenini bedeninin şiddet aracı olarak kullanacaktır. Bugün gelinen nokta budur. O nedenle bugün ölüm oruçlarının bu muhakemelerimiz çerçevesinde özgür iradeyle durdurulması neredeyse olanaksızdır. Fakat bu, sürecin bir kilitlenmeye taşınmasına göz yummanın, işi oluruna bırakmanın bir bahanesi olmamalıdır.

Bu kilitlenme çözülmeli, bu olumsuz gidiş durdurulmalıdır. O görev de öncelikle devletindir. Çünkü, devlet bedeninin emanetçisidir ve onu korumakla yükümlü olandır. Hele, bedene verilen zararın özgür iradede kaynaklanmadığı söyleniyorsa bu, devletin bu işi bitirmesindeki yükümlülüğün bir zorunluluğa dönüşmesinin bizzat devlet tarafından tescilidir.